

**Vellykket barnevernfaglig tiltaksarbeid i  
møte med ungdom med  
innvandrerbakgrunn og adferdsvansker:  
Arbeidsrapport fra samarbeidsprosjekt  
mellom Barneverntjenesten i Fredrikstad  
og Høgskolen i Østfold**

**Christian Ebeltoft  
Nita Ørmen  
Tine Alsaker**

**Høgskolen i Østfold  
Arbeidsrapport 2011:6**

Online-versjon (pdf)

Utgivelsessted: Halden

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Høgskolen i Østfold har en godkjenningsordning for publikasjoner som skal gis ut i Høgskolens Rapport- og Arbeidsrapportserier.

Høgskolen i Østfold. Arbeidsrapport 2011:6

© Forfatteren/Høgskolen i Østfold

ISBN: 978-82-7825-354-0

ISSN: 1503-6677

## **FORORD**

Denne rapporten er et resultat av et tett og etter vår mening godt samarbeid mellom barneverntjenesten i Fredrikstad og studenter og ansatte ved Høgskolen i Østfold. Vi opplever at prosjektperioden har gått fort og at vi har innledet et arbeid som det er interessant å videreutvikle gjennom fremtidig samarbeid. Prosjektarbeidet har vært en utfordrende og spennende erfaring for studenter og ansatte ved HiØ og barneverntjenesten. Det er med glede og en smule stolthet vi slår fast at flere av arbeidsredskapene vi utviklet og prøvde ut har blitt implementert og videreført av barneverntjenesten etter prosjektperioden. Gjennomføringen av prosjektet hadde ikke vært mulig uten velvillig innsats fra barneverntjenestens ansatte og brukere. Vi vil også takke studentene Turid Kristiansen, Erik Musum, Ole Mortensen og Maria D. Holm. De har spilt en betydelig rolle i utvikling og utprøving av arbeidsverktøy og tiltak og mye av denne rapporten er basert på vurderinger de har gjort underveis og i sin bacheloroppgave. Vi vil også takke Therese Edie ved barneverntjenesten i Fredrikstad som var initiativtaker til prosjektet og en ressursperson underveis.

Christian Ebeltoft, Tine Alsaker og Nita Ørmen, Fredrikstad 03.01.2011

## INNHold

<b>1. INNLEDNING:</b> .....	<b>3</b>
<b>1.2 BAKGRUNN:</b> .....	<b>4</b>
<b>2. PROSJEKTORGANISERING</b> .....	<b>7</b>
<b>2.1 PROSJEKTGRUPPAS SAMMENSETNING OG OPPGAVER:</b> .....	<b>7</b>
<b>2.2 STUDENTENES OPPGAVER:</b> .....	<b>7</b>
<b>2.3 SKOLEVEILEDERS OG PRAKSISVEILEDERS OPPGAVER:</b> .....	<b>7</b>
<b>3. PILOTPROSJEKTET</b> .....	<b>9</b>
<b>4. HOVEDPROSJEKTET</b> .....	<b>11</b>
<b>4.1. FØRSTE FASE - TILTAKSUTVIKLING</b> .....	<b>11</b>
<b>4.2. ANDRE FASE (VÅREN 2010)</b> .....	<b>11</b>
<b>5. BESKRIVELSE OG GJENNOMFØRING AV TILTAKENE</b> .....	<b>13</b>
<b>5.1 LIVSBOK</b> .....	<b>13</b>
5.1.1 <i>FORMÅL</i> .....	13
5.1.2 <i>BEGRUNNELSE</i> .....	14
5.1.3 <i>GJENNOMFØRING OG UTPRØVING</i> .....	14
<b>5.2 KARTLEGGINGSVERKTØYET</b> .....	<b>15</b>
5.2.1 <i>FORMÅL</i> .....	15
5.2.2 <i>BEGRUNNELSE</i> .....	15
5.2.3 <i>GJENNOMFØRING OG UTPRØVING</i> .....	16
<b>5.3 MENTORORDNINGEN</b> .....	<b>16</b>
5.3.1 <i>FORMÅL</i> .....	17
5.3.2 <i>BEGRUNNELSE</i> .....	17
5.3.3 <i>GJENNOMFØRING OG UTPRØVING</i> .....	17
<b>5.4 EVALUERINGSVERKTØY</b> .....	<b>18</b>
5.4.1 <i>FORMÅL</i> .....	18
5.4.2 <i>BEGRUNNELSE</i> .....	19
5.4.3 <i>GJENNOMFØRING OG UTPRØVING</i> .....	20
<b>6.0 RESULTAT OG DISKUSJON</b> .....	<b>23</b>
<b>6.1 RESULTAT LIVSBOK</b> .....	<b>23</b>
<b>6.2 RESULTAT KARTLEGGINGSVERKTØY</b> .....	<b>24</b>
<b>6.3 RESULTAT MENTORORDNINGEN</b> .....	<b>25</b>
<b>6.4 RESULTAT EVALUERINGSVERKTØY</b> .....	<b>26</b>
<b>7. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING</b> .....	<b>29</b>
<b>LITTERATURLISTE</b> .....	<b>31</b>

## **1. INNLEDNING:**

I denne rapporten presenteres resultatene fra prosjektet ”*Vellykket barnevernfaglig tiltaksarbeid i møte med ungdom med innvandrerbakgrunn og atferdsvansker*”.

Prosjektet startet februar 2009 og ble avsluttet i mai 2010.

Prosjektgruppen har bestått av Christian Ebeltoft ( Høgskolen i Østfold), Nita Ørmen (Høgskolen i Østfold), Therese Eddie (Barneverntjenesten i Fredrikstad) og Tine Alsaker (Barneverntjenesten i Fredrikstad). Ebeltoft har vært prosjektleder og Alsaker har vært hovedansvarlig fra barneverntjenesten. Ørmen og Eddie har fungert som diskusjonspartnere og veiledere og har bidratt i rapportskrivningen.

Prosjektet er finansiert gjennom tildeling av samarbeidsmidler fra Høgskolen i Østfold.

Målet med prosjektet var å utarbeide et solid kunnskapsgrunnlag som kan styrke tjenesteutøvelsen og bedre det praktiske arbeidet i det kommunale barnevernet. Et kunnskapsgrunnlag basert på dokumenterte erfaringer vil føre til tryggere praktikere, bedre beslutninger og styrket samarbeid med brukere og samarbeidspartnere i det øvrige tjenesteapparatet. Gjennom prosjektet så vi for oss studenter, studentansvarlige praktikere og ansatte ved Høgskolen i Østfold ta i bruk tilgjengelig kunnskap fra forskning og utvikling, kombinert med erfaringsbasert kunnskap fra egen og andre kommuner for å sikre et best mulig arbeid overfor brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Betydningen for kommunen kan kortfattet oppsummeres i følgende punkter:

***-Fredrikstad kommune vil få et bedre barnevern med bedre kompetanse knyttet til arbeid med ungdom med minoritetsbakgrunn.***

***-Styrking av det tverrfaglige samarbeidet og av handlingsorienterte strategier.***

Studenter ved Bachelor i barnevern har i stor grad bidratt til gjennomføringen av prosjektet gjennom ulike praksisperioder. To studenter deltok i pilotundersøkelsen i sin tredjegangspraksis. Fire studenter gjennomførte store deler av hovedprosjektet i praksisperioder 3 og 4. Studentene benyttet prosjektet som utgangspunkt for sin bacheloroppgave.

I det følgende vil bakgrunn for prosjektet bli presentert.

## **1.2 Bakgrunn:**

Barneverntjenesten i Fredrikstad opplever stadig oftere å få inn meldinger som omhandler minoritetsfamilier med flere barn, som har stor problematikk. Psykisk syke foreldre, voldelige ektemenn, barn som går på selvstyr, lite nettverk, dårlig språk, traumatiserte familiemedlemmer m.m. Når barneverntjenesten får inn disse meldingene, oppleves det som overveldende for saksbehandlere å gå inn i disse sakene som er komplekse og konfliktfylte. Barneverntjenesten står overfor utfordringer i forhold til hvor arbeidet skal begynne, hva barneverntjenesten kan gjøre, og hvordan den kan få nok informasjon til å danne et bilde av hva den aktuelle familien trenger av hjelp. I tillegg er det viktig å få til et samarbeide som er til det beste for familien. Disse utfordringene synliggjør at arbeidet er tidkrevende, belastende og vanskelig. Hvordan kan barnevernet nå ut til barn og familier med minoritetsbakgrunn/innvandrerbakgrunn og oppnå bedre resultater i arbeidet med disse gruppene?

I dag er det av nær 460 000 personer bosatt i Norge som enten har innvandret selv eller er født i Norge med innvandrerforeldre. Til samme utgjør disse gruppene 9,7 prosent av befolkningen. Om lag 203 000 personer har bakgrunn fra Europa. Av disse er det 52 000 fra land i Europa utenom EU/EØS. Det er 174 000 personer med bakgrunn fra Asia, 56 000 med bakgrunn fra Afrika og 16 000 med bakgrunn fra Sør- og Mellom-Amerika. I tillegg er det 9000 personer med bakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania (SSB 2007).

Tall fra SSB viser at innvandrerbarn utgjorde 10 prosent av folkemengden 0-17 år per 1. januar 2008 og at de fleste innvandrerbarn har bakgrunn fra Somalia, Pakistan og Irak.

Prosjekt ”Mangfold og integrering i Fredrikstad” viser at innvandrerbefolkningen utgjorde 9,2 % ved inngangen til 2007 i Fredrikstad kommune (6563 personer). Av disse kom 77,2 % fra ikke-vestlige land. Det samme prosjektet rapporterer at fra år 2001 har Fredrikstad kommune hatt en befolkningsvekst på 4,6 % (3154 personer), der 85 % (2692 personer) kom fra ikke-vestlige land.

På landsbasis er det grunnlag for å hevde at behovet for kunnskaps- og metodeutvikling når det gjelder barnevernets arbeid med barn og familier med minoritetsbakgrunn har økt de siste åra. Dels skyldes dette at innvandrerbefolkningen utgjør en stadig høyere andel av befolkningen, dels at barn og unge som er førstegangsinnevandrere og etterkommere (barn født

i Norge av to utenlandsfødte foreldre) oftere får hjelp fra barnevernet enn barn uten innvandringsbakgrunn. Blant barn 0 -22 år som er førstegangsinnvandrere til Norge fikk 58 per 1000 barn tiltak fra barnevernet i 2004.

Til sammenligning kan det nevnes at det for barn uten innvandrerbakgrunn og etterkommere var henholdsvis 25 per 1000 og 39 per 1000 barn og unge under 23 år som mottok hjelp (SSB 2006). Ifølge barnevernstatistikk pr. 1.1.2008 fra SSB, hadde 448 barn hjelpetiltak i regi av barneverntjenesten i Fredrikstad.

Atferdsavdelingen ved barneverntjenesten i Fredrikstad arbeider med ungdoms adferd som utløser barneverntiltak etter lov om barneverntjenester. For tiden arbeides det med 19 ungdommer med innvandrerbakgrunn. Alle er innenfor aldersgruppen 13-17 år. De kommer fra følgende land; Serbia, Montenegro, Kongo, Irak, Iran, Eritrea, Saudi-Arabia, Kosovo, Sudan og USA.

Norsk institutt for by-og regionsforskning utarbeidet i 2007 en kunnskapsoversikt om det ”flerkulturelle barnevernet” i Norge. Oversikten er bestilt av Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hensikten med kunnskapsoversikten er å styrke den flerkulturelle kompetansen i det kommunale og statlige barnevernet slik at de ikke-vestlige innvandrergruppene får tilbud som er likeverdige med dem den øvrige befolkningen får. Her trekker vi fram følgende hovedkonklusjoner fra rapporten:

Ifølge forfatterne finnes det ikke ”...forskningmessig belegg verken for å anbefale eller fraråde bruken av spesielle programmer eller metoder rettet mot ikke-vestlige innvandrere.” (Holm–Hansen, Haaland og Myrvold 2007:15). Videre konkluderer rapporten med at et utgangspunkt for utvikling av tiltak og tilnærminger overfor ikke-vestlige innvandrere må ”...derfor være å benytte de samme tiltakene og metodene som overfor andre og med de samme kravene til at intervensjonene skal være kunnskapsbaserte.” (Ibid) Forfatterne konkluderer altså med at det er behov for en kunnskapsbasert videreutvikling av eksisterende metoder innen barnevernet.

I tillegg understrekes det i ovennevnte kunnskapsoversikt et behov for alminneliggjøring av det barnevernfaglige arbeidet med etniske minoriteter. Rapporten fremhever den generelle

kompetansen innen barnevernet og at en viktig forutsetning for et vellykket barnevernsarbeid (også med etniske minoriteter) er god situasjonsforståelse hos den enkelte barnevernsarbeider. I arbeid med etniske minoriteter vil en slik situasjonsforståelse innebære "... kunnskap om de konkrete, sosioøkonomiske forholdene klientene lever under her og nå kombineres med en beredskap til å innse at mange innvandrere snakker om og analyserer barns problemer på en annen måte enn man har vært vant til i Norge." (Holm–Hansen, Haaland og Myrvold 2007:16).



## **2. PROSJEKTORGANISERING**

### **2.1 Prosjektgruppas sammensetning og oppgaver:**

Prosjektgruppa har som tidligere nevnt bestått av to personer fra barneverntjenesten i Fredrikstad og to personer fra Høgskolen i Østfold. Prosjektgruppa har hatt ansvar for å koordinere og administrere prosjektet. To av prosjektgruppas medlemmer har vært veiledere for de involverte studentene i prosjektet. Prosjektgruppa har vært felles ansvarlige for gjennomføringen av prosjektet fra begynnelse til slutt.

### **2.2 Studentenes oppgaver:**

Tilsammen seks studenter har deltatt i prosjektet. 2 studenter gjennomførte praksisperiode 3 i 2009 og fire studenter gjennomførte praksisperiodene 3 og 4 våren 2010.

Til praksisperiodene er det knyttet praktiske og teoretisk/skriftlige arbeider. Studentene i hovedprosjektet la gjennom praksisperiode 3 grunnlaget for arbeidet med bacheloroppgaven ut fra arbeid med tre kortere notater som ble levert inn til godkjenning av skoleveileder. Det lå føringer fra høgskolens side for hva disse notatene skulle inneholde, men det ble forutsatt at studentene jobbet innenfor rammene av temaet: barnevernets arbeid med minoritetsetnisk ungdom med atferdsvansker. Studentene som var tilknyttet hovedprosjektet fikk i oppgave å delta i evalueringsarbeidet i samarbeid med prosjektgruppa og sammenfatte dette arbeidet i en bacheloroppgave.

### **2.3 Skoleveileders og praksisveileders oppgaver:**

Skoleveileder fungerte som bindeledd mellom høgskolen og praksisstedet. Skoleveileder var dessuten prosjektleder i prosjektgruppa og var også et bindeledd mellom studentene og prosjektet. Skoleveileder og praksisveileder (som også var med i prosjektgruppen) hadde et felles ansvar for å gi studentene tips og råd om litteratur, aktuelle kurs, samt veiledning i forbindelse med oppgaveskriving.



### **3. PILOTPROSJEKTET**

I tråd med prosjektplanen ble det gjennomført en pilotundersøkelse våren 2009.

To studenter i praksis 3 – vårsemesteret 2009, samarbeidet med avdelingsleder Therese Eddie og barnevernkonsulent Tine Alsaker. Begge studentene fikk veiledning av Christian Ebeltoft, som også var deres formelle skoleveileder i praksisperioden.

Studentene satte seg inn i noen utvalgte saker som har vært i barneverntjenesten i en rekke år. Studentene startet en kartleggingsprosess overfor i alt 6 ungdommer med ulik problematikk og på ulike stadier i kontakten med barneverntjenesten. Hensikten var å få et overblikk over hva som har fungert og hva som ikke har fungert i barneverntjenestens kontakt med ungdommene og deres familier.

Studentene fikk møte og intervju noen av disse ungdommene. Det må tas i betraktning at de ikke intervjuet alle, så det kan være unntak i den informasjonen som fremkom i intervjuene.

#### **3.1. Resultater av pilotprosjektet**

##### ***Vanskelig kommunikasjon***

Det kommer tydelig frem i flere av de sakene som ble gjennomgått at kommunikasjonen er vanskelig og at det er svikt på dette området. Vanskeligheter med språk, kulturforståelse og måte å kommunisere på gjør at dette blir utfordrende både for den gjeldende familien og for saksbehandler i barneverntjenesten. Det kan virke som om det for saksbehandler har vært vanskelig å få samlet den nødvendige informasjon som er nødvendig for at han/hun skal kunne få til et best mulig arbeid med klientene.

##### ***Vanskeligheter med plassering utenfor hjemmet***

I flere av sakene kommer det frem at plasseringer er noe som ofte er blitt gjort uten hell, ofte også flere plasseringer med uheldige resultater. Dette har ført med seg blant annet at ungdommen har fått flere negative erfaringer enn de hadde tidligere. Det er også mye voldsbruk og trusler i flere av de familiene som er involverte i sakene studentene fordypet seg i. Relasjonene dem imellom ser ut til å være preget av *mye negativitet, destruktivitet og frustrasjon*.

### ***Positivt med miljøterapeut***

Det som ser ut til å ha fungert bra er bruk av miljøterapeut. Ungdommene som hadde en miljøterapeut de hadde god relasjon med var svært fornøyd med dette. De hadde mange gode erfaringer med miljøterapeutene sine, men når de kom hjem til foreldrene og familiene sine var ingenting forandret. Et eksempel fra en intervjuet ungdom er at når han/hun hadde vært ute i 2-3 timer sammen med miljøterapeut den ene dagen, fikk han/hun ikke lov til å være ute den neste dagen for da var kvoten brukt opp. Andre eksempler er at de blir truet, ignorert og slått som konsekvenser på brudd på foreldrenes regler. Dette er regler som ofte ikke er innenfor rimelighetens grenser og ikke samsvarer med andre norske ungdommers gjennomsnittsregler.

### ***Synet på barnevernet***

Det kan se ut til at synet på barnevernet er veldig todelt. De som har hatt kontakt med barnevernet over lengre tid og har gjennom barnevernet fått hjelp i form av bl.a. en miljøarbeider er veldig fornøyde. De som derimot har hørt om barnevernet gjennom folk de kjenner eller bare har vært i kontakt med barnevernet i en kort periode ser det ut til at kan være mer skeptiske til den jobben barnevernet gjør. Det kan virke som om denne skepsisen kommer av uvitenheten rundt barnevernet og misforståelser i forhold til autoriteter.

Gjennomgående i de sakene studentene fordypet seg i er altså sviktende kommunikasjon og at det ser ut til at et mer familiebasert fokus ville være av fordel for alle involverte.

## **4. HOVEDPROSJEKTET**

Med utgangspunkt i kartleggingen fra pilotprosjektet og de to studentenes praksiserfaringer, igangsatte barneverntjenesten i Fredrikstad i samarbeid med Høgskolen i Østfold et prosjekt som skulle bidra til å synliggjøre og sette fokus på gode metoder og handlingsorienterte tilnærminger i møte med minoritetsetniske ungdom med atferdsvansker.

Fire studenter deltok i hovedprosjektet som en del av praksis 3 og bachelorperioden sin.

### **4.1. Første fase - Tiltaksutvikling**

Prosjektgruppa arbeidet med kunnskapsgrunnlaget utarbeidet i pilotundersøkelsen våren 2009. Resultatet av studentenes arbeid dannet grunnlag for utarbeiding av nye/tilpassede metoder i barnevernets arbeid med den aktuelle brukergruppa. Målet var å utvikle og utprøve ulike tilnærminger overfor 16 ungdommer. Utvalget omfatter samtlige 16 ungdommer som barneverntjenesten jobbet aktivt med pr. 1.11.2009

Tiltaksutviklingen ble delt inn i tre kategorier :

- 1: Hvordan utvikle kommunikative/ relasjonsbyggende strategier i barnevernets møte med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn.
- 2: Hvordan etablerte (evt. evidensbaserte) metoder og arbeidsmåter kan tilpasses og understøttes for å bedre effekten for minoritetsetniske brukere.
- 3: Hvordan det barnevernsfaglige arbeidet kan styrkes gjennom tverrfaglig/tverretatlig samarbeid

Tiltakene som er utviklet og utprøvd i dette prosjektet bygger på barneverntjenestens erfaringer med brukergruppen, samt kunnskap om den enkelte ungdoms muligheter og utfordringer. Videre er tiltakene og måten vi utarbeidet disse teoretisk og forskningmessig begrunnet og forankret. To av tiltakene (Livsbok og mentorordningen) er dessuten utviklet på bakgrunn av allerede eksisterende tiltak. Dette utdypes i kap ittel 5.

### **4.2. Andre fase (Våren 2010)**

Våren 2010 arbeidet 4 studenter fra bachelor i barnevern med evaluering av metodeutviklingen i fase 1. Studentenes arbeid munnet ut i en bacheloroppgave der resultatene av evalueringsarbeidet er presentert og analysert. Evalueringsarbeidet har foregått i samarbeid med prosjektgruppa og er innarbeidet i foreliggende prosjektrapport.



## **5. BESKRIVELSE OG GJENNOMFØRING AV TILTAKENE**

I det følgende kapitlet vil vi presentere hvert av tiltakene som ble utviklet og/ eller utprøvd i løpet av prosjektperioden. Framstillingen omfatter både en beskrivelse av tiltakene, den praktiske gjennomføringen og den faglige begrunnelsen for valg og utforming av tiltakene.

### **5.1 Livsbok**

Barneverntjenesten har registrert at en del av de ungdommene de er i kontakt med som enten selv har innvandret til Norge, eller som er født her av innvandrede foreldre, sliter med sin familiehistorie. Det vil si at de opplever kun å kjenne bruddstykker fra familiens historie og i liten grad ser familiehistorien i en helhet. Det kan f.eks handle om foreldre som har flyktet fra krig og ikke maktet å fortelle barna om hvorfor de dro, hva de opplevde, hvordan de hadde det i hjemlandet osv. Tiltaket Livsbok har i en årrekke vært brukt i forbindelse med fosterhjemsarbeid for å sikre at det fosterhjemsplasserte barnet opplever en helhet i sin familiehistorie (Fahlberg 1994, Norsk Fosterhjemsforening).

Med dette som bakgrunn utviklet vi en egen livbok for barn med minoritetsbakgrunn etter modell fra Livsbok brukt på barn som bor i fosterhjem. Livsbok for minoritetsungdom tar utgangspunkt i familiens opprinnelse i hjemlandet; foreldrenes oppvekst, hjembyen, besteforeldre osv. Deretter omhandles familiens reise til Norge, hvordan den foregikk, hvorfor de dro, hvor de først kom til i Norge osv. Videre tar den for seg tiden de har bodd i Norge og ungdommens fremtidsplaner.

#### *5.1.1 Formål*

Målet med Livsboken var å bedre samspillet mellom ungdommen og familien deres og at ungdommen skulle få bedre oversikt over egen og eventuelt familiens fortid. Det var også ønskelig at bedring av dette samspillet kunne bidra til en positiv utvikling av ungdommens atferd. Samtidig var hensikten med Livsboken at den skulle åpne for bearbeiding av emosjonelle vansker ungdommen eller deres familie måtte ha. Det å få oversikt over egen historie, hjemland, kultur og slekt regnes som viktig for alle menneskers utvikling av identitet og selvbilde (Ibid). Det er grunn til å anta at dette er særlig viktig for mennesker som lever med en minoritetsetnisk bakgrunn. I samfunnet generelt kan man se for seg at ungdommene vil møte en større forventning om å kunne gjøre rede for egen bakgrunn og etnisitet dersom man har minoritetsbakgrunn enn hvis man tilhører majoriteten. Det er barneverntjenestens

erfaring at mange unge med minoritetsetnisk bakgrunn mangler denne oversikten over egen bakgrunn og familiehistorie.

### *5.1.2 Begrunnelse*

Vi har ikke funnet tidligere studier som spesifikt har testet ut det å lage Livsbok for minoritetsungdom med atferdsvansker. Begrunnelse for valg av tiltak er delvis basert på positive erfaringer med Livsbok overfor andre brukergrupper i barnevernet. Videre støttet vi oss til forskning som viser at bilder er av betydning for å kunne lage en forståelse av sitt liv (Brookfield, Brown og Reavey 2008). Artikkelen viser dessuten at det i en rekke sosiale settinger i samfunnet blir forventet at barn og unge kan redegjøre for sin fortid, slik som å ha med seg bilder til skolen fra da de var små, fortelle om aktiviteter de har gjort sammen med besteforeldre osv. Det å kjenne sin egen bakgrunn og slekt er viktig for utvikling av identitet og selvforståelse. Liten eller ingen kjennskap til dette kan virke forstyrrende på utvikling av selvbilde og identitet. Det å utforme en Livsbok kan i følge Fahlberg (1994) bidra til å styrke barnas selvtilit og utviklingen av en trygg identitet. Ved å utforme en Livsbok kan ungdommene forene fortiden med nåtiden og få mulighet til å tenke seg en fremtid med følelse av tilhørighet. Flere av ungdommene i dette prosjektet hadde liten kunnskap om egen og/eller familiens fortid.

I utviklingen av Livsboken benyttet vi oss også av funnene i en artikkel av Moore, Young, Weir og Ochshorn (2007). Her beskrives en evaluering av et helhetlig familieprogram med tenåringer som er i fare for å utvikle atferdsvansker. Det å lage en Livsbok for ungdommen var en del av familieprogrammet, og i evalueringen av dette programmet uttrykte de fleste foreldrene og ungdommene at de var fornøyd med Livsboken.

### *5.1.3 Gjennomføring og utprøving*

Studentene gjennomførte flere møter på barneverntjenesten, hvor til sammen tre ungdommer deltok sammen med sin miljøarbeider når dette var mulig. Studentene trekker i sin bacheloroppgave frem hvor viktig det var å opprette en relasjon til ungdommene for at ungdommene skulle føle seg komfortable med situasjonen. Dette oppnådde de ved å skape trygge rammer med tilstedeværelse av miljøarbeider, ”bli kjent prat” og tilbud om mat og drikke.



Et møte ble avholdt hjemme hos to av ungdommene. Her ble Livsboken gjort ferdig sammen med klientenes familie. Temaene i Livsboken ble gjennomgått og studentene fikk se fotoalbum med bilder fra klientenes barndom og familiens hjemland. Sammen med ungdommene valgte de ut bilder de kunne lime inn i livsbøkene. Til slutt ble ungdommens fremtidsplaner og jobbmuligheter tema for samtalen. På det ene møtet deltok søsken, og foreldre bidro positivt i form av å oppmuntre ungdommen til å ha tro på seg selv og sin framtid.

## **5.2 Kartleggingsverktøyet**

Kartleggingsverktøyet tok utgangspunkt i Marianne Skyttes (2009) ”kulturagram” slik hun har beskrevet det i sin bok om ”Etniske minoriteter og sosialt arbeid”. Materialet ble så bearbeidet og tilpasset norsk barnevernsarbeid. Denne delen av verktøyet tar for seg familiens fungering og sosiale historie. Videre ble det utviklet en egen del som tok for seg ungdommens atferd spesifikt.

### *5.2.1 Formål*

Kartleggingsverktøyet ble først og fremst utformet for å få informasjon om ungdommens og familiens liv. Blant andre var familiens bakgrunn, deres relasjoner, kultur, interesser og den unges atferdsproblematikk, utfordringer og ressurser livsområder man ønsket å få informasjon om. Kartleggingsverktøyet ble utformet som en intervju/ samtaleguide. Intervjuguiden inneholdt stort sett åpne spørsmål. Kartleggingstiltaket hadde som forutsetning at foreldrene skulle delta, ut fra en forståelse av at foreldrene må endre sine oppdragelsesmetoder for at den unge skal kunne endre atferdsmønstre (Bø 2000). Med et tett samarbeid mellom foreldre og ungdom var ønsket å få til en hensiktsmessig endring.

### *5.2.2 Begrunnelse*

Delva-Tauili'iili (1995) påpeker at det er viktig at man tar hensyn til sosiale og kulturelle faktorer når man jobber for å forebygge utfordrende atferd. Enkelte verktøy kartlegger ungdommens atferd, men kan kritiseres for ikke å ta hensyn til at minoritetsetnisk ungdom kan ha en annen livssituasjon enn majoritetsetnisk ungdom. I artikkelen viser han til at det er forskjell på å vokse opp med et individualistisk livssyn, kontra et kollektivistisk livssyn, og at et kartleggingsverktøy bør inneholde områder som vektlegger dette. Det understrekes at det er viktig at man har verktøy som er tilpasset minoritetsetniske ungdommer og at sosialarbeidere

som har kunnskap og forståelse for ungdommens kultur vil ha et bedre utgangspunkt for å velge tiltak som gir gode resultater.

I Armantrout & Leon (2007) presenteres ett nytt kartleggingsverktøy, hvor det legges vekt på viktigheten av å utforske det biologiske, psykologiske og de sosiale faktorene som har betydning for et menneskes utfordringer. Dette skulle hjelpe sosialarbeideren med å forstå klienters sammensatte utfordringer. Det hevdes at et effektivt verktøy vil forbedre undersøkelsen ved å riktig identifisere klientens behov på et tidlig tidspunkt, samtidig som man senere får en effektiv evaluering av tiltaket. Et godt verktøy har mulighet til å kunne fungere som et "kart" som viser behovene som er til stede, intervensjonens effekt og klientens fremgang.

### *5.2.3 Gjennomføring og utprøving*

Studentene hadde hovedansvaret for utformingen av kartleggingsverktøyet og samarbeidet tett med prosjektgruppa og leder for avdelingen de var tilknyttet i dette arbeidet. I løpet av praksisperioden fikk ikke studentene anledning til å prøve ut kartleggingsskjemaet. Dette skyldes at det i løpet av praksisperioden ikke var barn eller familier som oppfylte de krav og premisser som lå til grunn for kartleggingstiltaket. Arbeidet med kartleggingsverktøyet ble allikevel fullført, med tanke på at verktøyet skulle bidra til å skape positive og vedvarende endringer for fremtidige brukere ved barneverntjenesten. Kartleggingsverktøyet har vært utprøvd og besluttet tatt i bruk av barneverntjenesten etter prosjektets avslutning.

## **5.3 Mentorordningen**

Mentorordningen er et tiltak for og med klienter i barneverntjenesten som både mentor og mentorbarn skal kunne dra nytte av. Mentorene var i dette tilfellet eldre minoritetsetnisk ungdom som har erfaring fra å være klienter i barneverntjenesten. Mentorene er ungdom som har vært igjennom prosesser i forhold til det å ha en flerkulturell identitet. De har opplevd konflikter med foreldrene og utfordringer på skole og i samfunnet pga. etnisitet. Relasjonene mellom mentor og mentorbarn ble opprettet gjennom aktiviteter som f. eks trening.

### *5.3.1 Formål*

Et mål med tiltaket var at mentorene skulle få innsikt i et fagmiljø, få arbeidserfaring og oppleve mestring. De mottok også en arbeidsattest og økonomisk kompensasjon for arbeidet de utførte. Mentorbarne kunne dra nytte av å få en rollemodell som selv har hatt erfaring med å være i kontakt med barneverntjenesten.

### *5.3.2 Begrunnelse*

Det ble i 2005/2006 utprøvd en lignende mentorordning i Kristiansand gjennom organisasjonen Voksne For Barn ([www.vfb.no](http://www.vfb.no)). Alle deltakerne var innvandrere, de fleste med flyktningbakgrunn. I likhet med vårt prosjekt ble kontakten mellom mentor og mentorbarn etablert gjennom felles aktiviteter. I tråd med målsettingene fungerte mentorene som rollemodeller for barnet eller ungdommen. Etter at mentorordningen ble iverksatt opplevde de lokale fritidsklubbene langt færre problemer. De ansatte ga uttrykk for at de mest utagerende ungdommene respekterte mentoren sin og unngikk uheldige episoder. Liknende positive erfaringer finnes også fra barneverntjenesten. Politiet har også gitt uttrykk for meget positive erfaringer med mentorordningen. I følge politiet har alle former for kriminalitet, inklusiv vold, gått ned med femti prosent etter dette (Holm-Hansen & Haaland 2007). Hovedforskjellen på mentorordningen i dette prosjektet og den i Kristiansand er at mentorene vi benyttet oss av er klienter i barneverntjenesten.

### *5.3.3 Gjennomføring og utprøving*

Mentorene ble tilbudt opplæring, veiledning og deltakelse gjennom miljøarbeidere som jobbet for barneverntjenesten. De jobbet med en fast miljøarbeider og ble dermed forberedt på utfordringer de kunne møte i forkant av samvær med de yngre barna. Utfordringene handlet primært om taushetsplikt og etiske dilemmaer.

Barneverntjenesten ønsket å rekruttere minoritetsetnisk ungdom som rollemodeller og mentorer for yngre minoritetsetnisk ungdom. Barneverntjenesten valgte mentorer de mente kunne være gode forbilder for andre med minoritetsetnisk bakgrunn. Følgende kriterier ble satt:

- Mentor-ungdommen har minoritetsetnisk bakgrunn
- Mentor-ungdommen er eller har vært klient i barneverntjenesten

- Mentor-ungdommen vurderes av barneverntjenesten som en god rollemodell for andre minoritetsetniske ungdommer
- Mentor-ungdommen vurderes å kunne ivareta ansvar i fht taushetsplikt, etiske dilemmaer og lignende som oppstår i forbindelse med mentorarbeidet.

Barneverntjenesten valgte ut 2 ungdommer som mentorer. Begge var førstegenerasjonsinnvandrere og klienter i barneverntjenesten. Begge mentorene fylte 18 år i prosjektperioden. Barneverntjenesten inngikk samarbeid med et privat firma som barneverntjenesten bl.a. kjøper miljøarbeidertjenester fra. Barneverntjenesten og studentene gikk sammen med dette firmaet om å velge ut minoritetsungdommer som firmaet allerede hadde miljøarbeideroppdrag for og som vi sammen vurderte kunne nyttiggjøre seg en mentor. Mentorene ble så koblet med de miljøarbeiderne som jobbet med de aktuelle ungdommene. Mentorene fikk være med miljøarbeiderne på jobb i familien, de fikk selvstendige oppdrag knyttet til ungdommene, de fikk veiledning av miljøarbeiderne og fikk delta i en veiledningsgruppe for alle miljøarbeiderne i firmaet. Mentorene måtte levere politiattest og skrive under på taushetserklæring. Mentorene fikk lønn fra prosjektmidlene.

## **5.4 Evalueringsverktøy**

Støttekontakt og miljøarbeider er de vanligste hjelpetiltakene barneverntjenesten i Fredrikstad iverksetter for minoritetsetniske ungdommer med atferdsvansker. I lov om barneverntjenester § 4-5 står det at barneverntjenesten skal utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan når hjelpetiltak vedtas. Barneverntjenesten skal følge nøye med på hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om hjelpen er tjenlig, eventuelt om det er nødvendig med nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse. Tiltaksplan og iverksatte tiltak skal evalueres regelmessig. Barneverntjenesten manglet imidlertid verktøy for å evaluere om tiltaket støttekontakt og miljøarbeider har den ønskede virkningen.

### *5.4.1 Formål*

Tiltak om miljøarbeider skal evalueres jevnlig for å sikre kontinuitet i arbeidet, at det jobbes hensiktsmessig og om man har nådd de målsetningene man satt seg når tiltaket ble iverksatt. Fortløpende evaluering skjer gjennom:

- Miljøarbeiders skriftlige rapporter
- Ansvarsgruppemøter/samarbeidsmøter
- Telefoniske oppdateringer/informasjon om ny utvikling i arbeidet
- Møter med familien og/eller miljøarbeider

Hensikten med evalueringsverktøyet var å etablere en systematisk evaluering av miljøarbeiderordningen, for å se om den har tiltenkt virkning.

#### *5.4.2 Begrunnelse*

Sagatun (2007) har gjort en evaluering av miljøterapeuters arbeid rettet mot jenter i alderen 14-17 år med hjelpetiltak etter bvl § 4-4, 1. ledd. Jentene har sammensatte vansker som mye skolefravær, vold, rus og asosial atferd. Miljøterapeutene ga foreldrene veiledning, opplæring og støtte til å være tydelige voksne. Videre vektlegges det at foreldrene kommuniserer tydelig og formidler følelser som viser at de bryr seg om barna sine. Når miljøterapeutene arbeidet med jentene var det viktig å opparbeide en god relasjon og kartlegge jentenes egne ønsker om endringer tidlig i arbeidet. I samspillet mellom miljøterapeutene og jentene ble det viktig at jentene fikk oppleve mestring på livsområder som hadde betydning for dem. Miljøterapeutene sørget for at jentene fikk positive tilbakemeldinger når de løste oppgaver på en hensiktsmessig måte.

Resultatet fra undersøkelsen forteller om jenter som fortsatt sliter med ulike områder i livet. De har psykiske lidelser, mangelfull skolegang, aggresjon og sinne, samt små sosiale nettverk. Likevel fremhever disse jentene miljøterapeuten sin og sier at denne relasjonen var/er av stor betydning. Det fremkommer videre at deres atferdsmønstre ble bedret.

Sagatuns avhandling (2005) der hun drøfter miljøarbeidertiltak overfor gutter i alderen 14 – 18 år viser at betydningen av tillit i relasjonen mellom miljøarbeider og ungdom også er viktig for at virkningene av miljøarbeider skal bli gode for gutter med atferdsproblematikk. De fleste miljøarbeiderne fra barneverntjenesten i Fredrikstad benytter er norske og kan tilby minoritetsetniske foreldre informasjon om norsk oppdragelsesmønster, skolesystem og samfunnet forøvrig. Dette kan bidra til at ungdommen lettere blir integrert i det norske samfunnet, og de får muligheter til å være med på aktiviteter de kanskje ikke ville deltatt i uten hjelp fra miljøarbeideren. På den annen side kan det være en ulempe for familien at

miljøarbeideren er norsk. Familien har en annen kultur og ser derfor annerledes på enkelte områder enn det miljøarbeideren gjør. Når man velger en miljøarbeider til en ungdom, er det interessene og personligheten til miljøarbeideren og den enkelte ungdommen som er avgjørende. Ut fra dette blir det foretatt faglige vurderinger for å finne rett miljøarbeider til den enkelte ungdom. Det at miljøarbeider og ungdom har ulik etnisk bakgrunn gjør det trolig enda viktigere å kvalitetssikre tjenesten gjennom evaluering av tiltaket.

#### *5.4.3 Gjennomføring og utprøving*

Studentene utarbeidet intervjuguider til evaluering av støttekontakt og miljøarbeiderordning. Det ble utarbeidet en intervjuguide for foreldre og en for ungdommen. I etterkant av den studentaktive delen av prosjektet utarbeidet barneverntjenesten en mal for iverksetting og evaluering av miljøarbeiderordningen basert på disse intervjuguidene.

Totalt 15 ungdommer hadde miljøarbeider på prosjektets tidspunkt. Barneverntjenesten mente at 10 av disse kunne delta i evalueringen.

For å gjennomføre evalueringen av miljøarbeiderordningen barneverntjenesten benytter seg av, planla vi opprinnelig å intervju både ungdommen som hadde miljøarbeider og foresatte til ungdommen. Det viste seg utover i praksisperioden at dette i mange tilfeller var vanskeligere enn først antatt. Studentene hadde et intervju med hver ungdom og foreldrene. Miljøarbeideren ringte og avtalte disse møtene. Ved et annet tilfelle dro de hjem til en familie for å snakke med foreldrene.

Evalueringen ble i hovedsak foretatt på barneverntjenesten. Studentene som skulle stå for den praktiske gjennomføringen tilbrakte litt tid med deltakerne. Dette for å trygge ungdommene, og for å komme i posisjon for å oppnå den ønskede dialogen.

Miljøarbeidertiltaket skal ha en fastsatt evalueringsdato. I denne evalueringen skal ungdommen og foreldrene ha ett møte hver med saksbehandler alene. Dette for å fange opp likheter/ulikheter i synet på miljøarbeider, eventuelle ting familien er misfornøyd eller fornøyd med. Det er viktig at også familiens forhold til eller syn på barneverntjenesten blir evaluert. Spørsmålene vil også kunne gi svar på om barneverntjenesten har vært gode nok til å informere familien om hvorfor det ble vurdert iverksatt miljøarbeider og hva det innebærer for

familien. Spørsmålene som er satt opp i intervjuguiden er veiledende, men ikke uttømmende (se vedlegg). Man kan benytte andre og mer utdypende spørsmål dersom man ønsker det.





## **6.0 RESULTAT OG DISKUSJON**

Fredrikstad barneverntjeneste ønsket å prøve ut fire ulike tiltak rettet mot hjemmebasert hjelp til minoritetsetnisk ungdom med atferdsvansker. Tiltakene ble valgt ut av barneverntjenesten, mens utformingen av tiltakene ble gjennomført i samarbeid med studentene fra Høgskolen.

Det er viktig å understreke at resultatene for tiltaksarbeidet er preget av flere faktorer.

Utvalget av ungdom var lite og evalueringen bygger på ansattes erfaringer og ungdommes opplevelser av tiltakene. At utvalget ungdommer er gjort av barneverntjenesten ut fra en vurdering av den enkeltes behov og forutsetninger, samt at utvalget er basert på selvseleksjon kan medført at det særlig var ungdommer som allerede viste positiv utvikling som ble spurt om å delta, og som til slutt valgte å bli med i prosjektet. I dette kapittelet ønsker vi å si noe om resultatet av hvert enkelt tiltak, og om mål som var satt ble oppnådd.

### **6.1 Resultat Livsbok**

Under møtene var ungdommene positive, høflige og ivrige. Vi fikk i gang gode samtaler hvor vi blant annet lærte om ungdommens og foreldrenes kulturelle bakgrunn, familieforhold, reisen til Norge, familiens liv i dag og ungdommens fremtidsplaner. Et av målene med tiltaket var at ungdommen skulle få større innblikk i egen bakgrunn, noe vi mener ble oppnådd i Livsboktiltaket.

Det kom også frem opplysninger om familien som var nye for flere ungdommer. Dette var bl.a. opplysninger om familieforhold og familiens reise til Norge. De familiene vi ble kjent med i forbindelse med prosjektet hadde alle historier og opplevelser knyttet til det å være minoritetsetniske som var vanskelige, vonde og noen ganger traumatiske.

Etter diskusjoner om hvordan tiltaket skulle gjennomføres, ble det i noen tilfeller vanskelig å både følge metoden samtidig som det skulle tas hensyn til hva som ville være best for den enkelte deltaker. Vi valgte å følge metoden, men å være noe fleksible i forhold til hvor tiltaket skulle gjennomføres og om en foresatt måtte være tilstede under 2. møte noe som i utgangspunktet var en betingelse. Studentene og barneverntjenesten vurderte det slik at det viktigste var at ungdommene fikk et tilbud de kunne oppleve som positivt.

Det var også en utfordring at en av deltakerne ikke ønsket å selv skrive i Livsboken. Dette medførte at en av studentene skrev for ham og dermed fikk stor innflytelse på resultatet.

I møte med deltakerne kunne det oppstå kommunikasjonsvansker der deltakerne hadde et annet morsmål enn norsk. Det kan derfor hende at enkelte deltakere ikke fikk uttrykt seg slik de ønsket. Dette kunne ha vært løst ved bruk av tolk.

Livsbok ble prøvd ut på 3 ungdommer, og alle 3 var svært positive til tiltaket. To av ungdommene opplevde at de fikk vite helt nye sider ved familiens reise til Norge. Også foreldrene tilbakemeldte tiltaket som en positiv opplevelse fordi dette var noe de også ble involvert i. Selve gjennomføringen foregikk over 2 kvelder. Den første kvelden kom ungdommene til barneverntjenesten og jobbet med Livsboken. Den andre kvelden dro studentene hjem til familien der arbeidet foregikk med hele familien. Det ble også lagt vekt på at ungdommene skulle lære mer om hjemlandet sitt, f.eks ved utklipp og aktiv bruk av internett og bøker i arbeidet. Arbeidet med Livsboken må gjennomføres sammen med en barnevernskonsulent eller eventuelt en miljøarbeider. Det er viktig at arbeidet styres og at reaksjoner kan fanges opp og bearbeides.

Et positivt resultat av tiltaket var at en av deltakerne fortalte om Livsboken til en annen klient ved barneverntjenesten. Den andre klienten etterspurte dette tiltaket selv fordi deltakeren hadde fortalt ”at dette måtte man være med på”. Studentene satt igjen med mange positive erfaringer fra Livsboktiltaket, og vår oppfatning er at også deltakerne satt igjen med gode erfaringer.

På bakgrunn av de positive tilbakemeldingene har barneverntjenesten besluttet å implementere Livsbok som en del av arbeidet med minoritetsetnisk ungdom. Det vil være et tilbud om Livsbok som et frivillig hjelpetiltak.

## **6.2 Resultat kartleggingsverktøy**

Som tidligere nevnt fikk vi ingen deltakere til dette tiltaket i løpet av prosjektperioden. Dermed ble kun verktøyet utarbeidet og tiltaket planlagt, men aldri iverksatt. Studentene har derfor ikke hatt anledning til å evaluere dette. Gjennom diskusjoner om hvordan dette kunne vært gjort annerledes kom vi frem til at kartleggingsverktøyet kanskje kunne tilpasses/innlemmes i barneverntjenestens undersøkelsesarbeid. Dette er nå blitt gjort. I følge Leon og Armantrout (2007) kan det være hensiktsmessig med informasjonen kartleggingsverktøyet frembringer. På grunn av måten barneverntjenesten jobber på mener vi det kan være lettere å få til et slikt arbeid i forbindelse med undersøkelsessaker. Dette fordi man vil ha behov for nettopp slik informasjon i en undersøkelse, og det kan være mer hensiktsmessig å innhente slik informasjon på et tidlig tidspunkt. Verktøyet vil også bli tatt i bruk ved kartlegging av ungdoms rusproblematikk

Ettersom kartleggingsverktøyet etterspør svar på personlige, vanskelige og til dels tabubelagte temaer, er det en stor utfordring å få ungdom med minoritetsetnisk bakgrunn og atferdsproblemer til å være med på dette tiltaket. Det vil være avgjørende med en trygg og stabil relasjon til deltakeren(e) for å kunne gjennomføre en slik kartlegging.

Selv om barneverntjenesten og høgskolestudentene ikke fikk prøvd ut verktøyet i studentenes praksisperiode, har barneverntjenesten allikevel tro på kartleggingsverktøyet som et hjelpemiddel og valgt å implementere dette i det daglige arbeidet. Det er i hovedsak i undersøkelsaker hvor det blir benyttet, men også i enkelte saker der man mangler bakgrunnsinformasjon om familien og hvor problematikken har utviklet seg/endret seg til atferdsvansker hos ett eller flere barn

### **6.3 Resultat mentorordningen**

Det ble etter hvert i prosjektperioden klart at tiltaket ville kreve lengre varighet for å kunne gi en god evaluering av mentorordningen. Mentorene skulle bli kjent med miljøarbeiderne, for så å bli kjent med mentorbarnet sitt. I tillegg skulle mentoren få veiledning av miljøarbeiderne og møte dem alene. Vi ønsket at mentorene skulle ha progresjon i arbeidet og ha møter med barna/ungdommene over tid. Tiltaket ble fulgt opp med et møte midtveis i perioden.

Underveis kom det fram at utviklingen ikke gikk som planlagt. Den ene mentoren hadde ikke hatt mer enn to treff før det ble vanskelig å opprettholde kontakten. Det ble da bestemt at mentoren skulle arbeide med et annet barn, men dette viste seg i etterkant å være vanskelig. Miljøarbeideren og mentoren vurderte dette og ble enige om å avslutte med den aktuelle klienten. Den andre mentoren har hatt fem treff med sine to mentorbarn. Treffene har gått meget bra, og mentoren sa han har fått god kontakt med disse barna. Barneverntjenesten avsluttet tiltaket med disse mentorbarna midt i prosjektperioden og derfor ble det ikke flere treff.

Som tidligere nevnt oppstod det noen utfordringer under gjennomføringen av dette tiltaket, og noen evaluering ut over mentor og mentorbarnets opplevelser er derfor ikke foretatt.

Barneverntjenesten foretok utvalget av hvem som skulle tilbys mentor basert på faglig skjønn. Det var viktig at man anså at barnet/ungdommen og mentoren ville passe godt sammen, og at foresatte samtykket når barnet var under 15 år. Dette kan ha vært en utfordring dersom f. eks et barn ønsket seg en mentor og foreldrene ikke ville samtykke til at barnet fikk det. En annen

utfordring besto i å gjøre gode koblinger av mentor og mentorbarn. Det er vår erfaring at et tiltak som dette bør ha et lengre tidsperspektiv og planlegges grundigere på forhånd da det er et tiltak som er avhengig av at mentor og ungdommen opparbeider en relasjon.

Et av målene med dette tiltaket var at mentorene skulle få innsikt i et fagmiljø. Dette målet ble nådd selv om utviklingen ikke har vært som ønsket i dette tiltaket. Begge mentorene har fått veiledning og arbeidserfaring. Begge mentorene har fortalt om positive erfaringer med mentorbarna og miljøarbeideren fra tiltaksgruppa. Særlig den ene mentoren vektla relasjonen til- og veiledningen hun hadde fått av sin miljøarbeider. Den andre mentoren derimot har arbeidet mer selvstendig og dermed ikke dratt like stor nytte av veiledningen.

Mentorordningen anses som vellykket, men det er ikke tatt stilling til om dette tiltaket skal videreføres. Dette fordi tiltaket krever lønnsutbetalinger og en del administrativt arbeid som taushetsplikt, politiattester osv. Videre er det viktig at mentorene har gode veiledere som kan ivareta dem i tiltaket. Lønn til veiledere må derfor også vurderes. Hensikten med ordningen var to-delt. Den ene hensikten var at minoritetsungdommene skulle få veiledning fra eldre rollemodeller som selv hadde gjennomgått mange av de prosessene som minoritetsungdommene gjennomgår. Dette gjelder f.eks i forhold til flerkulturell identitet, foreldres grenser og forventninger, det å være minoritetsetnisk barnevernsklient osv. Den andre hensikten er å gi eldre, minoritetsetniske barnevernsklienter mulighet til å prøve seg innenfor helse-og sosialfaglig arbeid, muligheter for personlig vekst og utvikling. Mentorene blir ivaretatt av en miljøarbeider samtidig som de selv er med å ivaretar og hjelper en yngre ungdom.

#### **6.4 Resultat evalueringsverktøy**

For evalueringen ble det utarbeidet to intervjuguider: en til ungdommene og en til deres foreldre. Vi mente det kunne være forskjeller på hvordan ungdommen og foreldrene opplevde det å ha miljøarbeider. Intervjuene gikk stort sett etter planen, men vi anså det som mest hensiktsmessig å gjennomføre intervjuene med liten grad av struktur og med mange muligheter for å la de intervjuede selv definere samtalenes innhold og progresjon. Dette kan ha vært en fordel når vi kom inn på mer personlige spørsmål. Studentene mente også at de

mer personlige svarene kom lettere når de lot han/hun snakke litt rundt temaer som føltes trygge for dem.

Et mål for dette tiltaket var å finne ut hvordan relasjonsutviklingen mellom miljøarbeider og ungdom hadde vært. Vi ønsket også å finne ut om miljøarbeideren hadde hatt en positiv innvirkning på ungdommens atferd. De vi snakket med så på tiltaket med miljøarbeider som en god støtte og hjelp. Ungdommene fortalte at de ikke tenkte på miljøarbeideren som barnevernet, men som en venn og en trygg voksen.

På bakgrunn av evalueringsverktøyet vikk vi forståelse av at det å få en miljøarbeider som klarer å skape en god relasjon til foreldrene og ungdommen kan gi ungdommen en mer positiv atferd, selv om det fortsatt foreligger sammensatte problemer.

Ordningen med bruk av intervjuguider for å evaluere tiltak med støttekontakt/miljøarbeider for minoritetsetniske familier er nå fullt ut integrert i barneverntjenestens arbeid, og en del av den lovpålagte oppfølgingen av iverksatte hjelpetiltak. Barneverntjenesten har også utarbeidet intervjuguider for evalueringer av etnisk norske familiers erfaring med støttekontakt/miljøarbeider. De fleste av spørsmålene er de samme, bortsett fra at noen kulturelle spørsmål er endret/fjernet. På bakgrunn av resultatene fra evalueringsverktøyet har barneverntjenesten utarbeidet nye rutiner for iverksettelse, oppfølging og evaluering av miljøarbeider og støttekontakt. Disse er fremstilt i tabellen på neste side.

Tabell 1: Rutiner for iverksettelse, oppfølging og evaluering av støttekontakt og miljøarbeider

<p><b>Iverksettelse av støttekontakt/miljøarbeider</b></p> <p><b>1) Informasjonsmøte:</b></p> <p>Man bør ha et informasjonsmøte med miljøarbeider først for å gi bakgrunnsinformasjon og dele tanker om målsetninger og hensikt med arbeidet.</p> <p><b>2) Førstegangsmøte:</b></p> <p>Ha førstegangsmøtet mellom miljøarbeider, foreldre og ungdom på kontoret. Barneverntjenesten innleder møtet. Miljøarbeider får deretter si noe om seg selv før ungdommen og foreldrene forteller om seg. Barneverntjenesten og miljøarbeider forteller hva det innebærer for ungdommen/familien å ha miljøarbeider. Dvs.:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Informasjon om barneverntjenestens oppfølging av tiltaket.</li><li>• Informasjon om hvordan miljøarbeider jobber.</li><li>• Informasjon om at miljøarbeider kan delta på ansvarsgruppemøter når det er hensiktsmessig.</li><li>• Informasjon om tildelt timeantall og hyppighet av kontakt.</li><li>• Informasjon om hvordan og når miljøarbeider kan kontaktes.</li><li>• Informasjon om at miljøarbeider ikke er en erstatning for barneverntjenesten og barnevernvakten.</li><li>• Informasjon om at miljøarbeider har opplysningsplikt til barneverntjenesten.</li><li>• Informasjon om at miljøarbeider skriver jevnlig rapporter til barneverntjenesten, minimum hver 3.mnd.</li><li>• Informasjon om at tiltaket skal evalueres innen en gitt tidsfrist, for eksempel om 3 mnd. Eller 6 mnd.</li></ul> <p>Møtet skal videre brukes til å diskutere målsetninger og hensikt med miljøarbeiderordningen. Her er det viktig at alle parter, dvs. ungdommen, foreldre, miljøarbeider og barneverntjenesten kommer med sine innspill. Dette skal så nedtegnes i tiltaksplanen.</p> <p>På møtet kan man også avtale tid for neste møte, ansvarsgruppemøte, hjemmebesøk og evaluering.</p> <p><b>3) Utarbeidelse av tiltaksplan</b></p> <p>Tiltaksplanen utarbeides på bakgrunn av innspillene fra partene på førstegangsmøtet, samtykker fra partene og barneverntjenestens vurderinger:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Tiltaksplanen må være tidsavgrenset, gjerne 3-6 mnd. Tiltaksplanen bør ikke ha lengre tidsramme enn ett år.</li><li>• Tiltaksplanen må ha samme tidsramme som tiltaket.</li><li>• Tiltaksplanen må ha delmål som er konkrete i forhold til miljøarbeiders oppgaver.</li><li>• Miljøarbeider får kopi av tiltaksplanen; det er miljøarbeiders oppdragsbeskrivelse.</li><li>• Miljøarbeider skriver rapport med utgangspunkt i hovedmål og delmålene i tiltaksplanen.</li><li>• Målsetninger i tiltaksplanen må kunne måles slik at man kan konstantere endring eller ikke endring.</li><li>• Tiltaksplanen er et arbeidsverktøy og skal brukes på hvert møte med miljøarbeideren/familien.</li></ul>
--

## **7. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING**

Prosjekt ”*Vellykket barnevernfaglig tiltaksarbeid i møte med ungdom med*

*innvandrerbakgrunn og atferdsvansker*” er nå avsluttet. Gjennom samarbeidsmidler fra Høgskolen i Østfold, har 6 studenter fått anledning til å se nærmere på problemområder knyttet til arbeid med ungdom fra minoritetsfamilier. Dette har blitt muliggjort ved at ansatte fra høgskolen og ansatte fra barneverntjenesten har hatt følgende bakteppe som hoved utgangspunkt:

*-Fredrikstad kommune vil få et bedre barnevern med bedre kompetanse knyttet til arbeid med ungdom med minoritetsbakgrunn.*

*-Styrking av det tverrfaglige samarbeidet og av handlingsorienterte strategier.*

*-Høgskolen i Østfold har bedre kompetanse knyttet til arbeid med ungdom med minoritetsbakgrunn som kan benyttes i undervisningen.*

*-Styrking av praksis ved at studentene involveres i utviklingsarbeid innenfor et aktuelt og faglig relevant problemområde*

Ved å prøve ut og evaluere fire ulike tiltak, har studentene fått en merkompetanse som kan benyttes i deres profesjonelle yrkesutøvelse.

Studentene har gjennom direkte kontakt og kommunikasjon med et utvalg ungdommer med innvandrebakgrunn prøvd ut og evaluert tiltakene

-Livsbok

-Kartleggingsverktøy

-Mentorordning

-Evalueringsverktøy

I løpet av prosjektperioden ble det fra barneverntjenestens side besluttet å implementere ordningen med Livsbok og Mentorordning. I tillegg ble ordningen med bruk av eveluringsverktøyet for å evaluere tiltak med støttekontakt/miljøarbeider for minoritetsetniske familier fullt ut integrert i barneverntjenestens arbeid som en del av den lovpålagte oppfølgingen av iverksatte hjelpetiltak.

Samarbeidsprosjektet har en todelt betydning for høgskolen.

For det første har høgskolen kunne tilby en spennende praksis der studentene har fått anledning til å være aktivt deltakende i et faglig utviklingsarbeid som har styrket deres

utviklingskompetanse, analytiske ferdigheter, samt gitt dem kunnskap og faglig innsikt innen et område av barnevernfaglig arbeid der behovet for kunnskapsutvikling er stort.

Videre er sosialt arbeid med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn et område høgskolen ønsker sterkere fokus på i utdanningene bachelor i sosialt arbeid og bachelor i barnevern.

Samarbeidsprosjektet gitt høgskolen økt kompetanse innen tiltaksarbeid med disse brukergruppene, samt lagt et grunnlag for et mer langsiktig samarbeid mellom høgskolen og praksisfeltet om denne typen arbeid. Betydningen for høgskolen kan dermed kortfattet oppsummeres med følgende:

***-Høgskolen i Østfold har bedre kompetanse knyttet til arbeid med ungdom med minoritetsbakgrunn som kan benyttes i undervisningen.***

***-Styrket praksis ved at studentene involveres i utviklingsarbeid innenfor et aktuelt og faglig relevant problemområde***



## LITTERATURLISTE

Armantrout, E. M. & A. M. Leon (2007) *Assessing families and other client systems in communitybased programmes: development of the CALF*. Child and Family Social Work, 2007, Vol 12: 123-132.

Brookfield, H, Brown, D.S. & P. Reavey (2008). *Vicarious and Post-memory Practices in Adopting Families: The Reproduction of the Past through Photography and Narrative*. Journal of Community & Applied Social Psychology, 2008 Vol 18: 474-49.

Bø, I. (2000). *Barnet og de andre: Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (3. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.

Delva-Tauili'iili, J. (1995). *Assessment and Prevention of Aggressive Behaviour among Youths of Color: Integrating Cultural and Social Factors*. Social Work in Education. Apr. 1995 Vol. 17 Issue 2.

Fahlberg, V, I (1994). *A Childs journey through placement*. London: BAAF, kap 7: Direct work with children

Holm-Hansen, J& T Haaland m.fl. (2007) *Flerkulturelt barnevern: En kunnskapsoversikt*. Oslo: Norsk Institutt for By-og Regionsforskning.

Moore, K.A., Young, S.M., Weir, M.J. & E. Ochshorn (2007). *An Evolution and a Holistic Program for at-Risk Teens and Their Parents*. Contemporary Family Therapy: An International Journal, Sep 2007, Vol. 29.

Sagatun, S. (2007). *Næromsorg Sør. En evaluering av hjemmebaserte tiltak for jenter i alderen 14-18 år*. Kristiansand: Universitetet i Agder.

Sagatun, S (2005) *Vanlig og uvanlig*. PhD avhandling NTNU

Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag A/S

### Nettressurser:

[www.fosterhjemsforening.no](http://www.fosterhjemsforening.no)

[www.vfb.no](http://www.vfb.no)

